

ЈЕДНА ПЕСНИЧКА СВАДБА ДЕВЕТНАЕСТОГ ВЕКА У СВЕТЛУ ДРУШТВЕНИХ И КЊИЖЕВНИХ КРЕТАЊА СРБА У ДИЈАСПОРИ

У Будиму, 1838. године, у великој српској интелектуалној колонији, где су живели Срби у дијаспори, венчали су се српски песник романтичар Сима Милутиновић Сарајлија и Марија Поповић, учитељица, прва жена адвокат, ученица Луке Милованова и сарадница Вука Караџића. Сусрет необичног песника Симе Милутиновића Сарајлије и „лепе Маце из Будима“ (како је Марију Поповић називао Вук Караџић) десио се тако што је Марија Поповић показала да је добро тумачила неке тешко разумљиве ставове Симе Милутиновића Сарајлије у спеву *Србијанка*. Том приликом „стављала је пункте“ (тачке) на тешко разумљива места. Тако су ову виспрену девојку, која је касније показала и песнички дар и лепо писала лирске песме и уметничке загонетке, прозвали „Пунктаторка“. Одобравање или неодобравање овога брака одиграло се кроз ондашњу преписку културних радника и кроз лирске песме познатих песника у листовима и часописима. Њихов живот у Будиму, касније у Новом Саду и Београду, био је у жижи интересовања друштвеног и књижевног живота Срба у матици и дијаспори. За историју српског романтизма и српске културе деветнаестог века, као и за истраживање односа Срба у Србији према Србима у дијаспори – значајно је за познавање живота и стваралаштва Симе Милутиновића Сарајлије.

Кључне речи: Сима Милутиновић Сарајлија, Марија Поповић „Пунктаторка“, српски романтизам, Срби у дијаспори, српски листови и часописи, Будим – интелектуална колонија Срба.

1. У раду се говори о једној песничкој свадби у деветнаестом веку у „српском“ Будиму, светковини која је по многим сегментима у развијеној грађанској класи с таквим младенцима и сватовима – подразумева се – била особена, али, у исто време, представљала је и пресек друштвених и књижевних кретања Срба у дијаспори. На тој песничкој „свадби века“ младожења је био Сима Милутиновић Сарајлија, младенка Марија Поповић, а кумови и сватови српски интелектуалци, виђени трговци и занатлије и српски академци из Будима (а неки ће касније у својим сећањима овековечити тај догађај).

¹ vid.nik47@gmail.com

2. На почетку, требало би представити младенце.

2.1. Марија Поповић Милутиновић „Пуктаторка“ (Будим, 1810 – Београд, 1875) била је учесник и сведок културних веза српскога народа у деветнаестом веку у дијаспори и матици. Рођена је у Будиму, једном од највећих културних центара српскога народа ван матице Србије, била је ученица Луке Милованова и сарадница Вука Караџића. Кретала се у тадашњим високим интелектуалним круговима, а као модискиња долазила до Арада и Темишвара (одакле јој је по свој прилици био пореклом отац). У Србију је донела прву пеглу и дамски шешир; била је учитељица са педагошким иновацијама у учењу редоследа азбучног реда слова и први жена адвокат (која је бесплатно успешно бранила сиротињу). Била је образована, тумачила је *Србијанку* Симе Милутиновића, стављала „пунктове“ (тачке) на нејасна места и зато су је прозвали „Пуктаторка“ – то је био повод да се упозна са Симом.

По неким лирским остварењима види се да је имала песничког дара, а у листу *Световид* (излазио у Темишвару и Бечу) успешно је писала шаркаде (уметничке загонетке). После преране Симине смрти, школовала у иностранству сина Драгутина и са њим приређивала Симина дела за штампу, а по много чему као жена била је испред свога времена (в. Алексијевић, б. г.; Игњатовић, 1853).

2.2. Сима Милутиновић Сарајлија (Сарајево, 1791 – 1847, Београд), српски песник, историчар, скупљач народних песама, Његошев учитељ, човек с великим бројем разноврсних занимања. У књижевној историји и књижевној критици сврстан је у епоху класицизма и предромантизма. У књижевном раду као и у животу стварао је и живео хаотично: био је слављен као ретко који песник у свом времену – „богодани песник“, али и оспораван (уп. Скерлић, 1967; Бећковић, 1981; Петровић, 1958; Вуловић, 1930).

3. После појаве пева *Србијанка* (штампана у Лајпцигу, 1826), у Европи се о Сими Милутиновићу с одушевљењем говорили Гете, Талфја, Мицкијевич, Вилхелм Герхард.

3.1. Јан Колар (1793–1852), као изразити представник словенског јединства, у свом ставу показује „видљиву намеру да се смањи дисперзија словенских језика и на тај начин повећа комуникативност међу њима: свака књига објављена на једном од наречја требало би да буде читана на целом словенском подручју“ (Милосављевић 2002: 483). Зато Колар издваја два најизразитија представника у словенском књижевном свету:

„Жалити је, да два од најглавнијих певаца (поета) садашњег века тј. Сербљина Милутиновића и Пољака Мицкијевића дух заимности не оживљава, да ногом по Србској и Пољској земљи стојећи, главом се по ваздуху

свеславенским узнашају, да од целога народа виђени буду“ (према: Милослављевић, 2002: 162).

3.2. Међутим, за илустрацију ево и другачијег става. У писму Јована Стејића, културног и политичког посленика у Србији у 19. веку, које је 1838. године упутио Вуку Караџићу, сараднику и „побратиму“ Симе Милутиновића Сарајлије, на крају је постављено једно питање које садржи одговор:

„Јесте ли читали *Историју Србије* Симе Милутиновића. *Vona nixta mali* [= *Добро измешиано са злим*], али и да Бог сачува и злотвора мог од онога начина писања и језика“ (Вукова *Преписка VI*, 1837–1842, бр. 105, стр. 216).

4. Дакле, како се говорило о Сарајлији у Европи и код нас, испоставља се да је постао „случај“ на српској песничкој позорници.

„Случај Симе Милутиновића изузетан је у српском песништву. Званично мишљење приказало је нашег лиричара као човека који *није знао шта говори*, као глумца који је изигравао генија, као недореченог ђака, као писца који је ковао сувишне речи. А истина о песнику, једном од најизворнијих који су икад пролазили српским тлом, потпуно је друкчија; чак и ако се не посматра у трагичној сенци која увек пада на прве бродаре до непознатих обала“ (Недић, 1962: 9).

5. Ако апстрахујемо замршене односе Вука и Милутиновића (уп. Фрајнд, 1993: 6), у првој Вуковој збирци народних песама (*Мала простонародна славеносербска песнарица*, Беч, 1814), мото збирке је лирска љубавна песма *Српска мома* Симе Милутиновића Сарајлије:

Српска мома Ил' је дома
Или код оваца, Радећ' пјева
Као шева
Милом свога срца.

Он свирањем Ил' играњем
Одговор јој даје, Да је тима
Љубве чин'ма За себе обаје.

6. Досада се говорило о односу Симе Милутиновића према женама (и у животу и мотивској и тематској структури песама). Пре свега се истичу: млада Туркиња Фатима, која је страдала у погрому устаника у Београду, „коју прежелити није могао“; образована и одмерена Немица Талфја, која је радо преводила српску поезију и ценила Симино стваралаштво, али се жалила Јернеју Копитару на Симине отворене изјаве љубави; Чучук-Стана,

удовица хајдук-Вељка, коју је сусрео у избеглиштву, а која је изјављивала да се после хајдук-Вељка „може удати само за великог јунака“.

7. Да ли је Сими тај однос према жени/девојци усађен још у раном детињству? Постоји једно сећање младога Симе (имао је само осам година) када из Босне испред куге са породицом бежи за Земун: на вашару, на Свете Тројице, 1/12. јуна 1800. године, у селу поред савске аде, певало му је коло: „Симшо душо, не криви шешира / Неће за те Варадинка поћи / Али хоће лијепа Будимка“ (Војиновић, 1993: 14). Да ли су девојке песмом у колу наслућивале „свадбу века“ између младога Сарајлије и „неке“ Будимке девојке, које су у епској свести биле господствене и прелепе као и „Латинке“?

8. Та необична песничка свадба у Будиму из 1838. године – „свадба века“ – која је пропраћена у тадашњој штампи и, касније, сећањима савременика у мемоарима као догађај кроз који се преламају друштвена и књижевна кретања Срба у дијаспори. Како је речено, сусрет већ прослављеног песника Симе Милутиновића Сарајлије, „момчета из Сарајева“, и Марије Поповић, „лепе Маце из Будима“ (како ју је називао Вук Караџић), десио се тако што је Марија показала да је добро тумачила Милутиновићев спев *Србијанка*, дело које је имало велики одјек и у Европи и код Срба.

8.1. Пошто је Марија „стављала пункте“ (тачке) на тешко разумљива места у Милутиновићевом спеву, ову виспрену и надасве надарену девојку прозвали су „Пунктаторка“.

8.2. Када је Сима једном дошао у Будим, упознао Марију Поповић, остао је с њом у дужем разговору и тада је песник очаран њеним знањем и лепотом – запросио је без двоумљења. Како је било познато да је песник несталног духа, да је Марија била без оца и издржавала болесну мајку, а и страх да Сима није другу девоку раније запросио, поставиле су се пред њу велике дилеме.

9. Марија Поповић после сусрета са Симом пише писмо Вуку Караџићу кога је поштовала као оца, очекујући од њега савет (питање је да ли је тада знала за не баш увек пријатељске односе Вука и Симе). Ево писма које Марија Поповић пише из Будима, 30. марта 1837. године, Вуку Караџићу у Беч (Вукова *Преписка VI*, 1837–1842, бр. 22, стр. 72–73):

„Високопочитајемо Господине и Пријатељу мој,

Кад је Г. Милутинович октобра у Пешти био, нагледао и мене, ја сам се мом новом познанству врло обрадовала, сотим више што сам се оног нашег разговора од пре три године тако опоменула, као да је јуче било. Да сте Лафатер, па би још много било!!! Како је у собу корачио, познала сам га да је Милутинович, по оном описивању – али да ће ми исти Милутинович просити! То ни у сну снила, а камоли, да сам ако што помислити могла! Доста да је тако, и да је мојој мами по вољи, да сам му реч дала чекати на његов повратак, и да на њему никакве мане (до неки мени! смешни обичаја) што се његова Персона и Карактер тиче не налазим, јесте истина, а да би се за њега с вољом удала то је највећа истина!!! Смејте ми се и чудите, еле све је тако као што Вам кажем, и није другојачије. На крају свега што Вам сада пишем, умет ја, и могу Маршандемодје остати јер ако ја себи не могу иоле облакшати живот, то ни на који начин удати се не могу, ево узрока.“

10. Судаћи према датуму, Вук је одмах одговорио Марији Поповић, 5. априла 1837. године (Вукова *Преписка VI*, 1837–1842, бр. 27, стр. 82–83):

„Мила и почитајема пријатељице!

Јуче сам примио писмо Ваше од 30. о. м., и ево сам сад узео перо, да Вам што одговорим; али сам у великој сметњи, шта ћу Вам одговорити. Ја знам, да би Ви најволели (као *што* ми и пишете), да Вам што пишем о Милутиновићу и о Вашој удаји за њега; но то је баш оно, о чему се не да управо *писати*. Да Вам рекнем. Да пођете за њега, па да се после ускајете, онда бисте имали право и мене кривити; а да Вам рекнем, да не пођете, Ви бисте и преко мога савета то опет учинити могли и мене се по том, с мужем Вашим заједно, *срдити*. Кад бисте ме и Ви, и Милутиновић о томе за *пријатељски* савет запитали, и кад бисте ми допустили, да Вам управо кажем оно, што мислим, ја бих Вам казао, да за њега не полазите; а њему бих казао, да се не жени никако. Но кад Ви велите, да сте се „с вољом за њега удали“, то је већ посао готово свршен, и сад би грехота било, кварити га; највише људи на овоме свету, кад науме што чинити, па запитају кога за савет, ради би, да им се онако саветује, као што они желе и за добро налазе. Тако све, што Вам, као истини пријатељ, против тога *писати* могу, ово је: кад се Милутиновић врати, да одгодите женидбу и удају, док отиде он у Србији, и док се види како ће онамо проћи с његовом Историјом, коју сад у Липисци штампа па ако му по том онамо буде до женидбе, нека онамо преправи место, где ће Вас довести, па или нека дође по Вас, или идите Ви у Земун, па се онда у Контумацкој цркви венчајте и по том преко Саве идите. Па по том како Вам Бог. – Као што и пре рекох, то је све, што Вам писати могу. [...]

Ваш дојакошњи и свагдашњи пријатељ и почитатељ Вук Стеф. Карацић“

11. По догађајима који су наступили, што читамо у хронологији живота и рада Симе Милутиновића (в. Војиновић, 1993), за 4/16. јул 1838. године јасно стоји да је Марија Поповић „послушала своје срце“.

11.1. Ево једног детаља из хронологије:

„У тренутку сунчевог рађања, на Орловом брду (изнад Будима) млади српски академци венчали су Милутиновића јеловим венцем са пшеничним класом за *Класическог у Србов поету*. Заступајући сваки свој факултет, четири студента су одржала ватрене говоре: Јован Суботић, Петар Петровић Подлужанин, Димитрије Радуловић и Васа Живковић. Присуствовао је и Сергије Николић. Спустивши се са Орловог брда, венчао се у српској цркви Свете Тројице у Будиму са Маријом, ћерком Илије Поповића, житеља темишварског. Кум је био Наум Бозда, а стари сват Јован Берић. Омладинци су Марији даровали један примерак *Србијанке* окићене карамфилима“ (Војиновић, 1993: 35).

11.2. Међутим, и после удаје за Симу, чују се гласови да је Марија Поповић погрешила. Јустин Михаиловић из Вуковара пише Вуку 15. јануара 1839. године да је видео Симину Мацу: „Мацу сам Симину видио, и дуго ш њом забављао. Красно, и лепо женско! Штета што се за Симу удала. О њему вам нећу ни речи писати“ (Вукова *Преписка VI*, 1837–1842, бр. 150, стр. 294).

12. Преписка између Марије Поповић Милутиновић „Пунктаторке“ и Симе Милутиновића Сарајлије, сачувана у РОМС-у (Нови Сад) и Архиву САНУ (Београд), сведочи о њиховом односу, али и о културним и друштвеним кретањима у Србији и дијаспори тога доба. И у том времену, до преране Симине смрти (1847. године) може се закључити шта је све Сима радио, где је све боравио, како је био у изгнанству, али и у делегацији кнеза Милоша у Цариграду, када је добио одликовање од султана и слично.

12.1. За нашу тему могу бити интересантни Симини лирски стихови упућени Марији, а то су заокружене лирске љубавне песме или рефлексije, које понекад надмашују његову поезију када је „наштимао песничко перо“ да срочи песму. Издвајамо два примера (в. Војиновић, 1992: 119):

(1) „Ја нит’ се бојим душмана, Нит’ се уздам у пријана,
Нит’ имадем до Бога, Окром тебе никога.“

(2) „Ништа нејмам и све би за те жествовао; Ништа не знам, и свашта би ти вјечно причао. Мертав сам за све да за тебе жив. Све одзнајем; а да за тебе хајем.

Хајем за те, хајем драга,
И душицу дајем, Радија ми радост није,
Но кад’ за те тајем.

Чакно иза све вјечности
 Надежда ме пита.
 С' тобом виђет' и с' дружит' се, Што м' и држи сита,
 Угошћена, утјешена
 Него на мукама,
 И под вјечним' и нељечним', Но слатким' ранкама.“

12.2. У времену када се постављала сумња да ли ће Сима доћи по Марију, и Сима и Марија су на насловним страницама тадашњих листова одговорили јавности докле је дошла њихова „веза“. Једна песма коју пише Марија Поповић потписана је иницијалом П. (Пункаторка) и обележена Симином именом (иницијал С... и три тачке) – представља вероватно једну од најлепших љубавних песма песникиња српског романтизма.

Српска новина или магазин за художество, књижевство и моду (Пешта, субота, 5. јун 1838, число 45) на насловној страни доноси песму *Одговор*:

ОДГОВОР

Баш да падне неба свод, Свој промену звезде ход, Пак да сласти буду јед Жуч и отров слатки мед: Те све чудне промене

Збунит' cadre нису ме, Док ме С...[има] милује. П.[унктаторка]

13. Брак између Симе Милутиновића Сарајлије и Марије Поповић Милутиновић „Пункаторке“ био је пун изазова које су доносили несигурно време, плаховита нарав песника (који је, на пример, покушавао да уведе иновације у пољопривреди, као и у лечењу хладном водом), његови јавни испути против власти и бекства (и скривање чак код Турака), смрт једног њиховог детета, путовања по Русији, дугови које није могао да врати и слично (уп. Ненадовић, 1962; Војиновић, 1993). Било је и срећних тренутака: када се родио син Драгутин, који ће касније стећи престижно европско образовање у Бечу (помогао је Вук) и Берлину и бити водећи архитекта у Србији.

14. Кућа Симе Милутиновића и Марије Поповић у Београду била је и за време Симиног живота и после његове преране смрти отворена за све добронамерне људе. Ту су долазили културни, књижевни и политички посленици: Јаша Игњатовић, Милица Стојадиновић Српкиња, Исидор Стојановић, Вук Караџић, Мина Караџић, Љуба Ненадовић, Ђорђе Марковић Кодер, Јован Јовановић Змај, Лаза Зубан. Ту је дуже боравила сликарка Катарина Ивановић, која је насликала најлепши портрет Симе Милутиновића. Ту је долазила она ситориња коју је Пункаторка бранила као адвокат (уп. Алескијевић, б. г.). По позивницама које су сачуване у личној оставштини Марије Поповић, види се да је радо позивана као гост на свечаности у Кнежев двор.

15. У стваралаштву Симе Сарајлије било је рефлексивних искрица које су попримале паремиолошке форме и често у песмама, нарочито које су објављиване у српској периодици половином деветнаестог века, узимане као мото песничких дела.

15.1. На пример, мото првог броја *Српског народног листа* Теодора Павловића јесу Симини стихови: „Тко л’ х’ о чему, ја ћу сад о свему“ (Будим, год. I, 1. јул 1835, стр. 1).

15.2. И у роману *Госпођица* Иве Андрића мото је сентенција Симе Милутиновића Сарајлије: „Проклет јест и остаје новац који се не употребљава на опште народне ползе“ (*Госпођица*, Просвета и др., Београд, 1988, стр. 7).

16. Женидбу Симе Милутиновића Сарајлијеса Маријом Поповић „Пунктаторком“ опевани су као епске женидбе српских средњовековних јунака из Вукових збирки, а Марија Поповић је приказана као „добра вила“ коју је заслужио велики српски песник.

Ради илустрације, издвајамо одломке из две песме.

16.1. Вој. В. Рашић у епском десетерцу пева песму *Женидба Чубра Чојковића* (Сарајево, *Босанка вила*, год. IX, 15. јул 1894, бр. 13, стр. 193):

„Тако Чубро стече себи друга, Како ретко да би други песник И онога и овога доба, Јар када би сад песници редом Потражили за себе девојке, Које знају за њихове песме Прочитају и да протумаче, – Боже мили истина је цела, Ала би се насмејали себи:

Ни један се оженио не би!“

16.2. Павле Адамовић у једном писму Сими Милутиновић пева песму у епском десетерцу (в. Војиновић, 1992: 121):

„Узми Мацу за своју Љубовцу, Ол’ красарку кист владати вјешту! Равну теби и у свему сходну, Срцем Душом лепом фантазијом, Кадру с’ тобом препливати Мора

И обићи Земљу и Градове,

Сплести себи вјенац Безсмртија...“

16.3. После смрти Симе Милутиновића (крајем 1847. године) у периодици 1848. године било је више некролога, али су и испеване песме поводом песникове смрти: Јован Илић, Његош, Ђорђе Срдих (уп. Војиновић 1993: 56).

17. Иако је половином деветнаестог века јачала Србија, српска дијаспора у Трсту, Бечу, Будиму, Темишвару, Араду није заборавила Симу

Милутиновића, а у српским листовима који су излазили у Темишвару и Бечу објављиване су његове песме. У листу *Световид* (Темишвар и Беч), Марија је објављивала своје шараде, које су биле праве лирске песме, а одговори на шараде других писаца писане су и у њену и Симинову славу.

Не треба заборавити да су сви српски класичари (Лукијан Мушички) и роматичари (Змај, Бранко, Ђура, Лаза) рођени „преко Саве и Дунава“, а у матици („турској“ Србији) само Вук Караџић. И српски „писци западних страна“ (Лука Милованов, Сава Мркаљ, Јован Дошеновић) стварали су се ван матице.

18. Године 1847., у којој је коначно Вук Караџић победио са својим идејама увођења народног језика у књижевност, Сарајлија је умро и угасила се његова песничка звезда. Сарајлија се никада до краја није могао приклонити Вуковом увођењу „чистог“ народног језика у књижевност. Да би оплеменио тај језик, Сарајлија ће увести и познате „кованице“ (које ће касније стварати и Лаза Костић), али то није могло изазвати ефекат који је очекивао, скоро ништа од тога није

„заживело“ у српском језику, осим што је остало у анегдотама.

19. Уместо закључка. – Живот Симе Милутиновића Сарајлије и Марије Поповић „Пункторке“, посебно после песничког венчања у Будиму, њихових ишчекивања, срећених и несрећних трернутака у браку, њихов живот у Новом Саду и Београду, био је у жижи интересовања друштвеног и књижевног живота Срба у матици и дијаспори. За историју српског романтизма и српске културе деветнаестог века, као и за истраживање односа Срба у Србији према Србима у дијаспори – значајно је познавање живота и стваралаштва Симе Милутиновића Сарајлије. С друге стране, за истраживање положаја жене у деветнаестом веку, може да послужи живот „Пункторке“, која је била испред свога времена, која ће у Србију донети прву пеглу, прва носити дамски шешир или у учењу азбучног реда слова у првом разреду основне школе примењивати методе које су и данас педагошки и методички непревазиђене. Њен породични живот и борба жене која је врло рано остала удовица, са сином који није био свестан да је изгубио оца, „Пункторка“ ће показати надљудске напоре да се њен син Драгутин образује у Будиму и Берлину где ће завршити највише школе за Архитектуру и враћити се у Србију да истражи споменике духовне и материјалне културе.

19.1. За Симу Милутиновића, песник Матија Бећковић каже: „Није био однекуд, него одасвуд, а желећи да буде све и свачији постао нико и поготово ничији“ (Бећковић, 1981: 6).

19.2. Његов живот, тако буран, обележен је свим недаћама типичним за песнике тога времена, али и његовим личним недаћама, које га су га увек пратиле:

„Родио се из преддуковског хаоса, међу запојасно оружје ставио дивит, а постао оличење хаотичности из које се сам чупао, а у којој је упорношћу наше небриге и остао“ (Бећковић 1981: 6).

Литература

- Алексијевић, б. г.: Д. Алексијевић, Марија Поповић-Милутиновић, у: *Савременици и последници Доситеја Обрадовића и Вука Стеф.* Караџића. Београд: Биографско-библиографска грађа, П/2, 1–9.
- Бећковић, 1981: М. Бећковић, [Предговор], у: *Сима Милутиновић Сарајлија: играње ума.* Београд: Слово љубве, 5–25.
- Војиновић, 1992: С. Војиновић, Једна руковет из преписке Симе Милутиновића Сарајлије. Београд: *Књижевност*, 1–2, 11–123.
- Војиновић, 1993: С. Војиновић, Хронологија живота и рада Симе Милутиновића, у: *Сима Милутиновић Сарајлија: књижевно дело и културноисторијска улога.* Београд: Институт за књижевност и уметност, Вукова задужбина, 13–56.
- Вуловић, 1930: С. Вуловић, *Сима Милутиновић Сарајлија.* Београд: Народна просвета.
- Игњатовић, 1853: Ј. Игњатовић, *Рапсодија из прошлости српскога живота. Мемоари.* Нови Сад: Матица српска.
- Милосављевић, 2002: П. Милосављевић, *Срби и њихов језик.* Београд: Требник.
- Недић, 1963: В. Недић, *Сима Милутиновић Сарајлија.* Београд: Полит.
- Ненадовић, 1962: Љ. Ненадовић, Писма из Италије. *Изабрана дела.* Београд: Народна књига, 46–91.
- Петровић, 1958: В. Петровић, *О књижевности и књижевницима.* Нови Сад: Матица српска.
- Скерлић, 1967: Ј. Скерлић, *Историја нове српске књижевности.* Београд: Просвета.
- Фрајнд, 1993: М. Фрајнд, Увод, у: *Сима Милутиновић Сарајлија: књижевно дело и културноисторијска улога.* Београд: Институт за књижевност и уметност, Вукова задужбина, 5–7.

Vidan. V. Nikolić

A POETIC WEDDING OF THE 19TH CENTURY IN THE LIGHT OF THE SOCIAL AND LITERARY MOVEMENTS OF THE SERBS IN THE DIASPORA

Summary

In Buda, in 1838, in a vast Serbian intellectual colony, where the Serbs lived in the diaspora, a Serbian poet of the romantic era Sima Milutinović Sarajlija married Marija Popović, a teacher, a first female lawyer, Luka Milovanov's student, and Vuk Karadžić's collaborator. The encounter of the unusual poet Sima Milutinović Sarajlija and "pretty Maca from Buda" (as Vuk Karadžić called Marija Popović) happened when Marija Popović manifested a good interpretation of some hardly understandable viewpoints of Sima Milutinović Sarajlija in an epic *Srbijanka*. On that occasion she "used points" (fullstops) on hardly understandable parts. That was how they named this cunning girl "The Pointeress", who later also demonstrated a poetic gift and wrote lyric poetry and artistic riddles beautifully. Approval or disapproval of the marriage played out by means of correspondences between the cultural workers of that time and by means of lyric poetry of the famous poets in papers and magazines. Their life in Buda, later in Novi Sad and Belgrade, came under scrutiny by the social and literary life of the Serbs in the homeland and the diaspora. Understanding the life and work of Sima Milutinović Sarajlija is of great importance for the history of Serbian Romanticism and culture of the 19th century, as well as for the research of the relation between the Serbs in Serbia and the Serbs in the diaspora.

Key words: Sima Milutinović Sarajlija, Marija Popović "The Pointeress", Serbian Romanticism, the Serbs in the diaspora, Serbian papers and magazines, Buda – a Serbian intellectual colony.

